

Meddelande om en bättre fungerande livsmedelskedja i Europa

Jordbruksdepartementet

2009-12-08

Dokumentbeteckning

KOM (2009) 591

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén - En bättre fungerande livsmedelsförsörjningskedja i Europa

Sammanfattning

Kommissionen har under flera år följt utvecklingen av livsmedelspriserna i Europa. I meddelandet föreslår kommissionen en rad åtgärder för att åstadkomma en förbättrad konkurrens i livsmedelskedjan. Kommissionens ambition är att skapa en bättre fungerande konkurrens i livsmedelskedjan. Detta är viktigt för att säkerställa att konsumenterna inte betalar oskäligt mycket för olika livsmedelsprodukter. Därtill är det viktigt att säkerställa att mervärdet distribueras på ett rimligt sätt mellan de aktörer som är verksamma i livsmedelskedjan, t.ex. jordbrukssektorn, livsmedelsindustrin och distributionsledet. Det framhålls i meddelandet att det råder en obalans i de olika parternas förhandlingsstyrka. Meddelandet presenterar ett flertal konkreta förslag riktade mot både kommissionen och medlemsländerna för att åstadkomma en förbättrad konkurrens i livsmedelskedjan.

Konkurrensen i livsmedelskedjan är en fråga som under året har varit ständigt återkommande i Sverige och regeringen välkomnar förslag och åtgärder som syftar till att förbättra den europeiska livsmedelskedjan så att den blir effektivare och mer konkurrenskraftig.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Kommissionen har följt utvecklingen av livsmedelspriserna som ett led i den marknadsövervakning som utfördes inom ramen för översynen av den inre

marknaden i november 2007¹ i syfte att skapa strategiska verktyg för att identifiera orsakerna till att systemet inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Kommissionen offentliggjorde i december 2008 på Europeiska rådets begäran en delrapport om "Livsmedelspriser i Europa" och utarbetade en vägledning som fastställer huvudinriktningen för de politiska initiativen². I meddelandet, som publicerades den 28 oktober 2009, lägger Kommissionen fram, i form av en vägledning, konkreta politiska initiativ och avslutar således marknadsövervakningen av livsmedelskedjan.

1.2 Förslagets innehåll

Den snabba uppgången och efterföljande fallet i priserna på jordbruksprodukter i kombination med de fördröjda effekterna på livsmedelspriserna till konsument har genererat stora problem för jordbruksproducenterna och även varit till nackdel för konsumenterna. Dessa förändringar har lett till ett ökat fokus på konkurrenssituationen inom livsmedelskedjan.

Marknadsövervakningen under de senaste två åren bekräftar den bild som kommissionen nu målar upp i meddelandet. Bristande öppenhet på marknaden, obalanser i förhandlingsstyrka och konkurrenshämmande förfaranden har lett till snedvridningar på marknaden i både konsumentled som producentled vilket har negativa effekter på konkurrensen inom hela livsmedelskedjan. Dessutom har en rigid prissättning inverkat negativt på anpassningsförmågan och innovationsförmågan i alla branscher inom livsmedelskedjan.

Tre övergripande prioriteter med tillhörande åtgärder har identifierats som gäller för hela livsmedelskedjan.

1) Främja hållbara och marknadsbaserade förbindelser mellan olika aktörer i livsmedelskedjan.

- Åtgärder för att eliminera orättvis kontraktspraxis mellan de olika aktörerna i livsmedelskedjan.
- Framtagande av standardkontrakt tillsammans med aktörerna i livsmedelskedjan (frivillig användning).
- Kommissionen kommer att samarbeta med de nationella konkurrensmyndigheterna inom ramen för det Europeiska konkurrensnätverket för att utarbeta en gemensam syn i aktuella konkurrensfrågor. Vid behov föreslås att gemensamma arbetsgrupper inrättas för att analysera specifika metoder och marknader som är av avgörande betydelse för hur livsmedelskedjan fungerar.

¹ Kommissionens arbetsdokument "Implementing the new methodology for product market and sector monitoring", SEK(2007) 1517 som åtföljer kommissionens meddelande "En inre marknad för framtidens Europa", KOM(2007) 724.

² Kommissionens meddelande "Livsmedelspriser i Europa" KOM(2008) 821.

2) *Öka öppenheten längs hela kedjan för att främja konkurrensen och förbättra dess motståndskraft mot prissvängningar.*

- Kommissionen avser att lägga fram förslag för att förbättra överblickbarheten och öppenheten på derivatmarknaderna för jordbruksprodukter.
- Livsmedelspriserna ska övervakas och avsikten är att arbetet ska omfatta ett större antal livsmedelsprodukter och livsmedelskedjor.
- Kommissionen rekommenderar att alla medlemsstater har webbaserade och lättillgängliga tjänster för jämförelse av detaljhandelspriser.

3) *Främja den europeiska livsmedelskedjans integration och konkurrenskraft i medlemsstaterna.*

- Kommissionen kommer att överväga åtgärder för att ta itu med begränsningar av det regionala utbudet som leder till ekonomisk ineffektivitet och strider mot principerna för den inre marknaden. Kommissionen kommer att lägga fram en konsekvensanalys som underlag för sina åtgärder före utgången av 2010.
- Kommissionen uppmanar rådet och Europaparlamentet att snabbt anta kommissionens förslag till översyn av lagstiftningen om märkningsregler;
- Kommissionen kommer att se över utvalda miljönormer och system för ursprungsmärkning som kan hindra den gränsöverskridande handeln. Ett arbete kommer också att initieras tillsammans med medlemsstaterna och branschen med avsikten att uppnå en bättre harmonisering av genomförandet av gemenskapens normer för livsmedelssäkerhet.
- För att främja livsmedelskedjans konkurrenskraft kommer kommissionen att främja och underlätta omstruktureringen och konsolideringen av jordbrukssektorn både i samband med politiken för landsbygdsutveckling – särskilt genom att uppmuntra inrättandet av frivilliga producentorganisationer inom jordbruket – och inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2013; detta kommer först att undersökas för den särskilda situationen i mejerisektorn av den nyligen inrättade högnivågruppen för mjölk.
- Kommissionen kommer att vidta åtgärder för att lägga fram högnivågruppens förslag som syftar till att förbättra den jordbruksbaserade livsmedelssektorns konkurrenskraft, särskilt de små och medelstora företagens, och till att främja innovation och export inom sektorn.

Kommissionen poängterar att frågan är oerhört komplex och att stöd från medlemsstaterna och alla aktörer verksamma i livsmedelskedjan är nödvändigt för att kunna realisera de åtgärder som föreslås. Det fortsatta

arbetet kommer delvis att bedrivas inom ramen för högnivågruppen för livsmedelsindustrins konkurrenskraft. Avsikten är att skapa ett forum där alla berörda aktörer ingår för att diskutera hur förslagen ska implementeras.

Senast i november 2010 kommer kommissionen att lägga fram en rapport om uppföljningen av de föreslagna åtgärderna med utgångspunkt i de pågående diskussionerna med EU-institutionerna och relevanta aktörer. Kommissionen planerar i detta syfte att utöka räckvidden och mandatet men även sammansättningen av den inrättade högnivågruppen för livsmedelsindustrins konkurrenskraft.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget innehåller inga lagstiftande åtgärder.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslagen förväntas inte få några budgetära effekter på varken nationell eller EU-nivå. Föreslagna åtgärder förväntas rymmas inom budget.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Sverige välkomnar förslag och åtgärder som syftar till att förbättra den europeiska livsmedelskedjan så att den blir effektivare och mer konkurrenskraftig, till nytta för såväl konsumenterna som de aktörer som är verksamma i livsmedelskedjan. Förbättrade livsmedelskedjor ska nås samtidigt som möjligheterna till handel med tredje land inte försvåras.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Meddelandet diskuterades i högnivåexpertgruppen för mjölk den 10 november 2009. Flertalet medlemsstater välkomnade meddelandet och anser att åtgärder för att förbättra konkurrensen i livsmedelskedjan är av stor vikt. Livsmedelskedjan är ytterst heterogen och de problem som aktörerna ställs inför varierar mellan olika delsektorer och olika medlemsstater. Dock framkom i diskussionen att medlemsstaterna har olika erfarenheter angående vilket led i kedjan som har ökat sina marginaler. Flera länder framhöll att det är processindustrin som tillskansat sig högre marginal, medan det i andra länder förefaller vara detaljhandeln som har lyckats utnyttja sin position.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Information saknas om övriga institutioners reaktion på meddelandet.

Förslaget har inte varit föremål för remissbehandling. Konkurrensen i livsmedelskedjan är emellertid en fråga som har rönt relativt stort intresse inrikespolitiskt i Sverige. Jordbruksverket presenterade i november 2009 en studie av prisförändringar i olika prisled för mjölk. Analysen visar att en höjning av producentpriset ofta medför en höjning av konsumentpriset, medan sänkta producentpriser inte på motsvarande sätt leder till lägre priser på mjölk i butikerna.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt. Meddelandet innehåller inga konkreta förslag med rättslig grund.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt. Meddelandet innehåller inga konkreta lagförslag.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Meddelandet presenteras vid Jordbruks- och fiskerådet den 14-16 december 2009. Senast i november 2010 kommer kommissionen att lägga fram en rapport om uppföljningen av de föreslagna åtgärderna med utgångspunkt i de pågående diskussionerna med EU-institutionerna och relevanta aktörer. Kommissionen planerar i detta syfte att utöka räckvidden och mandatet men även sammansättningen av den inrättade högnivågruppen för livsmedelsindustrins konkurrenskraft.